

Šukrija Ramić¹

'IBĀRETUN-NAŞŞ U HANEFIJSKOJ PRAVNOJ ŠKOLI

Sažetak

Ovaj rad prezentira razumijevanje i tumačenje teme 'ibāretun-naşş u hanefijskoj pravnoj školi, o kojoj metodolozi islamskog prava uobičajno govore u ogranku o jezikoslovlju. U uvodu se govori o značaju ogranka metodologije islamskog prava o jezikoslovlju i koristima koje mudžtehid ima od principa koje su učenjaci uspostavili u tom dijelu islamskog prava. Na početku rada razmatra se hanefijski pristup metodama tekstualnih indikacija na pravne propise općenito, zatim se govori o značenju koje 'ibāretun-naşş ima kod hanefija, njegovoj jezičkoj i tehničkoj definiciji, primjerima, nivou i metodi njegove indikacije i statusu značenja koje 'ibāretun-naşş indicira. Na kraju rada je zaključak u kom je naglašen značaj poznavanja arapskog jezika, metodologije islamskog prava i drugih znanosti neophodnih za proces idžtihāda.

Ključne riječi: Qur'ān, sunnet, šerijat, metodologija islamskog prava, pravni propisi, 'ibāretun-naşş, zakonodavni tekst

1. Uvod

Među najvažnijim ograncima Metodologije islamskog prava (*Uşūlu-l-fikha*) ubraja se grana koja proučava jezikoslovlje. Ona obuhvata pitanja koja se odnose na metode i načine kojima riječi prenose svoja značenja, jasnoću i dvosmislenosti riječi i njihovu interpretaciju. Poznavanje principa koji se odnose na ta pitanja jako je bitno za pravilno razumijevanje normativnih tekstova iz kojih se izvode i deriviraju zakonska rješenja u islamskom pravu. Koliko je to važno najbolje kazuje činjenica da je, sve dok se ti tekstovi ispravno ne shvate i ispravno ne protumače, iz njih nemoguće dedukovati validan šerijatski propis.

¹ Vanredni profesor za užu oblast Islamsko pravo, Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici, sukriramic@hotmail.com
Rad autora je dostavljen 3. 11. 2013. godine, a prihvaćen za objavljivanje 3. 12. 2013. godine.

Ti principi postaju još važniji kada postojeći tekst nema jasno, očito, vidljivo značenje, ili kada se pojavi očita kontradikcija među tekstovima. Koristeći lingvističke principe *mudžtehid* može razlikovati spekulativni tekst od onog koji ima definitivno značenje i može kategorizirati jasne i nejasne tekstove (značenja), tako da se, u slučaju kontradikcije, u konačnici može dati prednost jasnijem ili manje dvosmislenom tekstu (značenju). Odgovarajuće znanje i provedba tih načela u procesu pravnog rezonovanja može osigurati pravilno korištenje ljudskih intelektualnih potencijala u ovim vrlo osjetljivim aktivnostima u kojima ljudi, prema islamskim učenjima, zamjenjuju Allāha, dž.š., Koji je Uzvišeni Zakonodavac. Kada *mudžtehidi* deriviraju i tumače pravne norme i obznanjuju zakonska rješenja koja se odnose na bilo koje pitanje u ljudskom životu, tada oni govore u Njegovo ime.

Iz islamske perspektive, ljudsko pravno rezonovanje u pravnom sistemu koji potiče iz Božanske objave najteža je i najsloženija aktivnost. Stoga treba poduzeti sve mjere opreza i uložiti najveće napore kako bi se postiglo rješenje koje je predvidio i smjerao Zakonodavac, kako bi se pogodila Njegova namjera. Shodno svemu što je kazano, logično je da lingvistički principi u metodologiji islamskog prava imaju nemjerivu ulogu i značaj u tom teškom procesu.

Značaj lingvističkih principa najjasnije se ogleda u sljedećem:

- a) Oni su bitni elementi koji mogu pomoći *mudžtehidima* da razlikuju spekulativna i definitivna značenja i kategoriziraju značenja i indikacije, tako da se jasnijim može dati prednost u slučaju kontradikcije.
- b) Oni predstavljaju snažnu potporu *mudžtehidu* u procesu pravnog rezonovanja, pogotovo u slučaju kontradikcije između pravnih dokaza u islamskom pravu.
- c) Ti principi pružaju znanje o razumijevanju riječi čije tumačenje i interpretacija su glavni uzrok neslaganja među muslimanskim pravnicima (*fuqahā'*).
- d) Oni mogu pomoći u boljem razumijevanju metodologije uspostave pravne legislative u islamu i razumijevanju islamskog prava u cjelini.

2. Hanefijski pristup metodama tekstualnih indikacija na pravne norme

Izvođenje pravnih propisa iz normativnih tekstova objavljenih u Qur'ānu i prenesenim u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu bilo bi nemoguće bez jasnog razumijevanja relevantnog teksta.

Razumijevanje pravoga smisla teksta često je težak zadatak jer normativni tekst može pružati više značenja i davati nekoliko nijansi značenja, koje mogu biti na različitim razinama. On može pružati očito, vidljivo, literarno, aluzorno, ili logično i nužno značenje, bez kojeg bi tekst bio nedorečen, nedovršen i ne bi imao smisao.

Sva značenja koja tekst pruža² moraju biti navedena i protumačena,³ jer odgovorni učenjak koji se bavi interpretacijom teksta ima odgovornost za provedbu svih mogućih značenja, uključujući sve metode tumačenja (pod uvjetom da su lingvistički prihvatljive). Ako on ne uspije implementirati neka njegova značenja, to će nesumnjivo značiti da učenjak nije uspio implementirati neke dijelove teksta.

Zbog ovih činjenica, učenjaci u Metodologiji islamskog prava (*Uṣūlu-l-fikhu*) proučavali su problem indikacije teksta na šerijatskopravne norme i zaključili da se razumijevanje teksta, iz kojeg pravni propisi i rješenja mogu biti izvedena, temelji na nekoliko metoda i načina indikacije.⁴ Hanefijski pravници (Buḥārī, bez godine izdanja:1/28; Serah̄sī, bez godine izdanja:1/236) podijelili su izraze, u odnosu na njihove indikacije na značenja i stepene tekstualne eksplicitnosti, u četiri kategorije:

- a. kategorija koja ukazuje na značenje na izravan eksplicitni način,
- b. kategorija koja ukazuje na značenje kroz znakove i aluzije,
- c. kategorija koja ukazuje na značenje kroz logičnu i pravnu smisao teksta,
- d. kategorija koja ukazuje na značenje kroz logično i nužno značenje bez kojeg bi tekst ostao nepotpun i ne bi uspio ostvariti svoju svrhu.

² Važno je primijetiti da se propisi izvedeni iz svih tih značenja smatraju u hanefijskom mezhebu kao propisi proizišli iz očitog, vidljivog značenja teksta, a ne kao propisi izvedeni pomoću analogije (*qiyāsa*). (Vidi: Serah̄sī, bez godine izdanja:1/236.)

³ Muslimanski pravници tvrde da su provedba eksplicitnog značenja teksta, kao i provedba duha teksta i njegova logičnog smisla, obaveza i stroga dužnost (*vādžib*). (Vidi: Hallāf, bez godine izdanja:143)

⁴ Osnovni cilj ovih metoda je poticanje racionalnog istraživanja u procesu deriviranja pravnih propisa iz mjerodavnih zakonodavnih tekstova. Drugo, ove metode će osigurati muslimanskim pravnicima smjernice koje će im pokazati put kojim se može doći do pravnih propisa izvedenih iz njihovih parcijalnih argumenata.

Na osnovu toga, hanefijski pravници, poput Debbūsīja i Bezdevīja, podijelili su tekstualnu indicaciju na četiri vrste: *ʿibāretun-naṣṣ* (eksplicitno značenje), *iṣāretun-naṣṣ* (aludirano značenje), *dilāletun-naṣṣ* (značenje teksta) i *iqtiḍā'un-naṣṣ* (nužno značenje teksta).

Način na koji su oni došli do ovakvog zaključka postignut je podjelom indicacije teksta na pravni propis u dvije kategorije:

- a) indicacija koju pruža riječ, koja može biti namjera govornika, a i ne mora. Ako je ona bila namjera govornika (tj. kada indicacija predstavlja osnovnu ili sekundarnu temu teksta), takvu indicaciju su nazvali *ʿibāretun-naṣṣ* (eksplicitno značenje teksta). Ako ona nije bila namjera govornika, nazvali su je *iṣāretun-naṣṣ* (aludirano značenje teksta).
- b) indicacija koja nije uzeta iz samog teksta, ali se može razumjeti iz njega bilo lingvistički ili pravno (shodno zahtjevima Šerijata).

Ono što se razumjelo lingvistički nazvali su *dilāletun-naṣṣ* (značenje teksta), dakle značenje na koje tekst ukazuje, a ono što se razumjelo pravno (prema Šerijatu) nazvali su *iqtiḍā'un-naṣṣ* (zahtjev teksta), dakle, ono značenje koje tekst nužno zahtijeva, kako bi imao smisao.

Najviša razina indicacije je *ʿibāretun-naṣṣ* (eksplicitno ili neposredno značenje teksta). Sljedeća razina je *iṣāretun-naṣṣ* (aludirano značenje teksta) iza kojeg slijedi *dilāletun-naṣṣ* (značenje teksta) i na kraju je i *iqtiḍā'un-naṣṣ* (nužno značenje teksta).

Shodno ovome, viša razina indicacije je više autoritativna i treba da, u slučaju kontradikcije, ima prednost nad onim značenjima koja predstavljaju nižu razinu indicacije koje se mogu razumjeti i otkriti u tekstu. Isto rješenje mora se primijeniti kada su dva naizgled kontradiktorna teksta u pitanju.

3. 'Ibāretun-naṣṣ (eksplicitno značenje teksta) u hanefijskoj pravnoj školi

Jezična definicija ʿibāretun-naṣṣ

ʿIbāret^{un} u arapskom jeziku znači riječ, izraz ili fraza teksta i odnosi se na riječi izrečene od strane govornika koje su čule druge osobe. Također, odnosi se i na odlomak u knjizi poezije ili proze.

Naṣṣ^{un} znači nešto eksplicitno, deklarirano i očito. To je vjersko pravni pojam. Značenje korijena riječi znači „podići“, u smislu „da se podigne stvar, tako da je svima vidljiva“. *En-naṣṣ* znači i izvorni autorski tekst. U terminologiji metodologije islamskog prava pojam se odnosi na tekst u Kur'ānu ili sunnetu kojim se argumentira šerijatskopravna norma.

U konstrukciji *'ibāretun-naṣṣ* i drugim konstrukcijama u kojima se pojavljuje u metodologiji islamskog prava *naṣṣ* se odnosi na tekst u Qur'ānu ili sunnetu. U toj upotrebi termin *naṣṣ* je općenitiji od toga da bude jasnog, očitog ili pojašnjenog značenja. (Fejrūz Abādī, 1373. H.:2/83; M.L. 'A, 1380. H./1960:2/580; Lane, 1984:2/1938; Ba'labeqī, 1992:747)

Terminološka definicija 'ibāretun-nass

Hanefijski učenjaci definirali su *'ibāretun-naṣṣ* s različitim definicijama.

Govoreći o *'ibāretun-naṣṣ* Bezdevī je kazao: „Argumentacija pomoću eksplicitnog značenja (*'ibāretun-naṣṣ*) je postupanje u skladu s očitim značenjem zbog kojeg je govor kazan.“⁵ (*Ve-l-istidlāl bi 'ibāretin-naṣṣ huve-l-'amelu bi zāhiri mā sīqa-l-keḷāmu lehu.*) (Buḥārī, 'A. 'A, bez godine izdanja:1/68)

Prema Serahsiju *'ibāretun-naṣṣ* je: „Uspostavljena (norma) prema izričitom jasnom značenju je ona norma koja je u suglasnosti s namjerom (govora). Ona (norma) se spoznaje čak prije razmišljanja da je očito značenje obuhvata.“ (*Eṭābitu bi-l-'ibāre huve mā kānes-sijāqu min edžlihi ve ju'lemu qablet-teemmuli enne zāhiren-naṣṣi mutenaviḷ^{un} lehu.*) (Serahsī, bez godine izdanja:1/236)

Iz ovih definicija i iz primjera koje spominju hanefijski pravници možemo formulirati sljedeću definiciju za *'ibāretun-naṣṣ*: „To je spontana indikacija riječi na normu za koju su te riječi namijenjene u izvornoj, osnovnoj ili sekundarnoj namjeri.“ Iz ove definicije možemo vidjeti da je glavni uvjet za *ibāretun-naṣṣ* da izraz treba iznjedriti direktno, neposredno značenje ili značenja koja padaju na um bez dodatnog razmišljanja. Dakle, jedan tekst može sadržavati više od jednog značenja i za sva ta značenja može se smatrati da su *'ibāretun-naṣṣ*, bez obzira na to predstavlja li to

⁵ Iz Buḥārījinog obrazloženja jasno je da on pod „onim zbog kojeg je govor kazan“ podrazumijeva oboje: osnovno značenje koje je razlog tog govora i druga sekundarna značenja. (Vidi: Buḥārī, 'A. 'A, bez godine izdanja:1/68)

značenje ili značenja osnovnu temu i cilj toga teksta ili predstavljaju sekundarnu temu ili teme.⁶

⁶ Dr. Kamali u svojoj knjizi *Principles of Islamic Jurisprudence* (Kamali, 1991:125) smatra da je 'ibāretun-naṣṣ značenje koje predstavlja „osnovnu temu i svrhu i namjeru teksta“. On je isključio sporedna značenja. To se jasno vidi iz njegovog sljedećeg zaključka: „Ali prvi i posljednji su supsidijarni, slučajni i sporedni, dok drugi i treći predstavljaju eksplicitne teme i značenja teksta, to jest, predstavljaju 'ibāretun-naṣṣ.“ Čini se da je on pomiješao između *naṣṣa* i 'ibāretun-naṣṣa, jer ono što je on rekao o 'ibāretun-naṣṣ odnosi se na *naṣṣ* koji mora biti osnovna tema i svrha datoga teksta. Dakle, njegova razmatranja o 'ibāretun-naṣṣ nisu u suglasju s hanefijskim mezhebom. U hanefijskom mezhebu sva vidljiva i očita značenja teksta smatraju se da su 'ibāretun-naṣṣ, bez obzira na to predstavljaju li ona osnovnu temu i cilj datoga teksta ili supsidijarnu i sporednu temu.

Ovaj pogled može se vidjeti u stavu Buḥārīja, istaknutog hanefijskog učenjaka u metodologiji islamskog prava (*Uṣūlu-l-fiqhu*): „Indikacija značenja riječi, u pogledu metoda na koji riječi navještaju i ispoljavaju svoja značenja, može imati tri oblika:

1. Da ukaže na značenje koje predstavlja izvorni i originalni smisao teksta (*maqṣūd aṣlī*), kao što je broj u sljedećem ajetu: *...Ako se bojite da prema ženama sirotama nećete biti pravedni, onda se ženite onim ženama koje su vam dopuštene, sa po dvije, sa po tri i sa po četiri...*
2. Da ukaže na značenje koje ne predstavlja izvorni i originalni smisao teksta (*maqṣūd aṣlī*), kao što je zakonitost braka u prethodnom ajetu.
3. Da sugerira neizbježno značenje izraza, poput činjenice da je ugovor o kupoprodaji psa validan unatoč stavu da je uzimanje naknade za njega nezakonito. Slijedi relevantni hadis koji o tome govori: „Nepošteno stečena imovina je cijena uzeta za psa...“

Buḥārī je zaključio: „Sada, kada znate (ono što smo gore spomenuli), treba objasniti da u ovom slučaju 'svrha' (*keḥnu-l-keḥāmi mesūq^{am} li-l-ma'nā*) znači da riječ pokazuje svoje značenje bezrezervno (*muḥṭaq^{am}*), bez obzira na to je li to izvorna i osnovna namjera ili ne.“ (Vidi: Buḥārī, 'A. 'A, bez godine izdanja:1/68)

Mejhevī je, također, potvrdio ono što Buḥārī navodi: „Svrha' u ovom slučaju ima šire značenje od toga da bude objavljena za specifičan razlog, kao u slučaju *naṣṣa*. Svrha u slučaju *naṣṣa* je izvorna i osnovna namjera i svrha, dok se u slučaju 'ibāretun-naṣṣa ona može odnositi bilo na izvornu namjenu ili drugačije. Dakle, ako neko argumentira zakonitost braka oslanjajući se na sljedeći ajet: *...onda se ženite onim ženama koje su vam dopuštene, sa po dvije, sa po tri i sa po četiri...*, on se oslanja na 'ibāretun-naṣṣ, uprkos činjenici da to nije *naṣṣ* (eksplicitno značenje), nego *zāhir* (očito, vidljivo) značenje. Međutim, potrebno je razjasniti da *naṣṣ* (eksplicitno značenje) u ovom ajetu jesu spomenuti brojevi.“ (Vidi: Neseḥī, 1406. H./1986:1/374)

Prema Kevrāniju 'ibāretun-naṣṣ je „sve“ što se može shvatiti i razumijeti iz riječi Qur'āna ili sunneta. (Kevrānī, 1408. H./1988:63). Vidi, također: Bādšāh, bez godine izdanja:1/86-87.

Važno je da značenje ili značenja izvedena iz teksta moraju biti očita, vidljiva i jasna. „Ova tačka“ je jasna u primjerima koji slijede. Razlog za objavu (*sebebun-nuzūl*), mogućnost specifikacije značenja (*tahšīš*) ili derogiranja (*nesh*) nemaju bilo kakvu ulogu u slučaju tih vrsta indikacije (*dilāle*) za razliku od *naṣṣa*, *mufessera* i *muḥkema*.

Primjeri za 'ibāretun-nass

Svaki mjerodavan normativni tekst koji se odnosi na pravne propise primjer je za *'ibāretun-naṣṣ* jer je Zakonodavac dostavio ove izraze s namjerom da prenese značenja i norme. S obzirom na činjenicu da svaki tekst koji se odnosi na pravne norme ima barem jedno očito vidljivo značenje koje predstavlja cilj tog teksta, izgleda da su primjeri za *'ibāretun-naṣṣ* mnogobrojni. To je još više očito ako znamo da sva vidljiva i očita značenja nekog teksta predstavljaju *'ibāretun-naṣṣ*, bez obzira na to predstavljaju li ona osnovne ili subsidijarne teme teksta.⁷

a) U Qur'ānu stoji: *...Allah je dozvolio trgovanje i zabranio kamatu.* (Qur'ān, El-Beqare, 275)

U ovom ajetu vidimo dva istaknuta značenja i oba predstavljaju pravnu normu iz koje se razumije:

- 1) Trgovanje je dopušteno i kamatarenje je zabranjeno.
- 2) Postoji razlika između trgovanja i kamatarenja, jer je prvo dozvoljeno, a drugo zabranjeno.

Ova dva propisa se razlikuju u tome što je prvi izveden iz subsidijarnog značenja, dok je drugi izveden iz značenja koje predstavlja osnovnu temu i svrhu ovoga teksta.⁸ Ipak, ova razlika nema utjecaja u odnosu na *'ibāretun-naṣṣ*, tako da se smatra da su obje norme izvedene iz *'ibāretun-naṣṣ* (eksplicitnog i jasnog značenja teksta).⁹ To je zbog činjenice da su oba propisa izvedena

⁷ Dakle, naredbe za obavljanje određenih namaza, davanje zekata, post mjeseca ramazana, obavljanje hadža, provođenje propisanih kazni (*ḥudūd*) za određene prekršaje itd., na sve njih je ukazano metodom *'ibāretun-naṣṣ*.

⁸ Budući da je svrha za koju je ovaj ajet objavljen negiranje tvrdnje nekih o sličnosti između trgovine i kamatarenja. Ovaj ajet nije objavljen u namjeri da objasni ta dva propisa. To je očito iz samog ajeta: *To je zato što oni kažu: „Trgovanje je baš kao i kamata“*, a to se razumije i iz prenesenog razloga zbog kojeg su ti ajeti objavljeni (*sebebi nuzūla*). (Vidi: Ibn Keṭīr, 1414. H./1994:1/437)

⁹ Ova razlika će imati utjecaja ako bi se radilo o *wāḍiḥu*.

iz vidljivog, očitog značenja teksta i činjenice da deriviranje tih propisa nije zahtijevalo neki dodatni *idžtihād*.

- b) U Qur'anu stoji: *Ako se bojite da prema ženama sirotama nećete biti pravedni, onda se ženite onim ženama koje su vam dopuštene, sa po dvije, sa po tri i sa po četiri. A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom...* (Qur'ān, En-Nisā', 3)

Ovaj ajet pruža nekoliko očitih, vidljivih značenja:

- 1) Zakonitost braka. To se razumije iz dijela: *...onda se ženite onim ženama koje su vam dopuštene...*
- 2) Ograničavanje poligamije na maksimalno četiri kad nema straha od nepravde. To se razumije iz dijela: *...onda se ženite onim ženama koje su vam dopuštene, sa po dvije, sa po tri i sa po četiri.*
- 3) Obaveza da ostane u monogamnom braku onome ko se boji da ga poligamija može odvesti u nepravdu. To se razumije iz dijela: *A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom...*

Svi navedeni propisi, kao što smo vidjeli, jasno su naznačeni vidljivim i očitim značenjem teksta. Međutim, ti propisi i ta značenja nisu u cijelosti osnovna tema i svrha toga teksta. Naime, razlog za objavu (*sebebi nuzūl*) tog ajeta ukazuje na to da su drugi i treći propis svrha zbog koje je ovaj ajet objavljen, dok prvi propis predstavlja subsidijarno značenje. Taberī, govoreći o *sebebi nuzūlu* ovog ajeta, navodi da su se neki ljudi pobojali da ne učine nepravdu prema siročadi, a nisu se bojali da će učiniti nepravdu prema ženama. Dakle, ovaj ajet je objavljen da ih upozori da ne čine nepravdu ženama i da se toga boje onako kako se boje da ne čine nepravdu siročadi. Prema tome, ne mogu oženiti više od četiri, a ako se boje da mogu počinuti nepravdu, onda samo jednu.

Ḥasan i Ḍaḥḥāk su kazali da je ovaj ajet derogirao običaj koji je vladao u vrijeme *džāhilijeta* i početkom islama, kada su muškarci mogli oženiti žena koliko hoće. Prema tome, ovaj ajet je to ograničio na četiri. (Vidi: Buḥārī, 'A. I., bez godine izdanja:5/177 (65:1); Ṭaberī, 1329. H.:7/536; Qurṭubī, bez godine izdanja:5/11-12; Ibn Ketīr, 1414. H./1994:1/597-600)

Stoga su ograničavanje poligamije do najviše četiri supruge i ostanak u monogamnom braku ukoliko postoji bojazan da poligamni brak može odvesti u nepravdu dva značenja koja su glavna svrha i cilj ovoga teksta, dok je zakonitost i dopuštenost

stupanja u bračnu zajednicu subsidijarno i usputno značenje. Uprkos ovoj razlici, sva tri značenja i propisa su *'ibāretun-naṣṣ*. To je zbog činjenice da su svi izvedeni iz „očito, vidljivog značenja“ koje se spontano prepoznaje, uočava i shvata na prvi pogled i ne zahtijeva dodatni napor (*dodatni idžtihād*) da bi se razumjelo.

Indikacija *'ibāretun-nass*

Većina hanefija tvrdi da je indikacija *'ibāretun-naṣṣ* definitivna (*qaṭʿī*) ukoliko druga spekulativna indikacija, utemeljena na valjanom dokazu, ne postoji.¹⁰ (Serahsī, bez godine izdanja:1/236-237; Buhārī, 'A. 'A, bez godine izdanja:1/70)

Onaj ko kaže da je *'ibāretun-naṣṣ* ponekad spekulativnog značenja (*ẓannījjud-dilāle*), vjerovatno sugerira da *'ibāretun-naṣṣ* indicira spekulativno značenje kada se pojavi neko drugo značenje utemeljeno na validnom dokazu. To je upravo ono što većina hanefijskih učenjaka smatra. Međutim, oni, kada govore o *'ibāretun-naṣṣ*, govore o tome u općem smislu, tj. prije nego se spekulativna indikacija pojavi.

Evaluacija i status *'ibāretun-nassa*

Islamski učenjaci smatraju da je usvajanje, prihvatanje, aplikacija i striktna primjena i pridržavanje indikacije koju pruža *'ibāretun-naṣṣ* stroga dužnost (*vādžib*). Prema tome, muslimanski pravnici dužni su tumačiti propise shodno indikaciji koju pruža *'ibāretun-naṣṣ* kroz normativni tekst Qur'āna i sunneta. (Hallāf, bez godine izdanja:143)

4. Zaključak

Poznavanje pravila o jezikoslovlju i vladanje metodologijom razumijevanja i tumačenja vrsta i nivoa indikacije riječi u normativnim tekstovima islamskog prava od izuzetnog su značaja u procesu *idžtihāda* za svakog muslimanskog pravnika (*mudžtehid*). To je, bez sumnje, neophodno oruđe svakom onom ko se bavi *idžtihādom* i ko želi sebe zaštititi od proizvoljnog tumačenja tekstova i proizvoljnog deriviranja šerijatskih propisa. Iz ovog rada,

¹⁰ Važno je primijetiti da su se hanefijski učenjaci složili da definitivno značenje (*qaṭʿījjud-dilāle*) nosi šire značenje u odnosu na njegovo vidljivo, očito jezičko značenje, a to, ustvari, znači „nepostojanje mogućnosti i pretpostavke utemeljenih na dokazu“. (Vidi: Teftāzānī, bez godine izdanja:1/35-36, 130-131)

u kome se govori o samo jednoj „alatci“ (*'ibāretun-naṣṣ*), može se nazrijeti koliko su muslimanski učenjaci kvalitetno razvili ovaj dio metodologije islamskog prava. Ovaj rad, nesumnjivo, može pomoći svakom da shvati kako je za ispravno i kvalitetno deriviranje šerijatskih propisa i razumijevanje šerijata neophodno poznavanje arapskog jezika, metodologije islamskog prava i drugih znanosti koje se nužno koriste u procesu *idžtihāda*.

Literatura

1. Buḥārī, 'A. 'A., (bez godine izdanja) *Kešfu-l-esrār 'an uṣūli Fahri-l-islām el-Bezdevī*. Kairo: Dāru-l-kitab el-islāmī.
2. Buḥārī, 'A. I., (bez godine izdanja) *El-Džāmi' eṣ-ṣaḥīḥ*. Istanbul: El-Mektebe el-islāmijje.
3. Bādšāh, M. A., (bez godine izdanja) *Tejsīrut-taḥrīr*. (bez izdavača i mjesta izdanja).
4. Ba'labekī, R. (1992) *Al-Mawrid*. Bejrut: Dāru-l-'ilm lil-melāyīn.
5. Gibb and Kramers, H. A. R. and J. H. (1974) *Shorter Enciclopedia of Islam*. Leiden: E. J. Brill.
6. Ḥallāf, 'A. (bez godine izdanja) *Mektebetud-da've el-islāmijje*. Kairo.
7. Ibn Keṭīr, 'I. (1414. H./1994) *Tefsīru-l-Qur'ān el-'aẓīm*. Kuwait: Revival of Islamic Heritage Society.
8. Kevrānī, Ṭ. (1408. H./1988) *Šerḥu Muḥteṣari-l-Menār fī uṣūli-l-fikh*. (bez mjesta izdanja): Dārus-selām.
9. Lane, E. (1984) *Arabic-English Lexicon*. Velika Britanija: Islamic Text Society Trust.
10. Fejrūzabādī, M. (1373 H.) *El-Qāmūṣ el-muḥīṭ*, Kairo: Muṣṭafa Maḥmūd.
11. Kamali, M. (1991) *Principles of Islamic Jurisprudence*. Cambridge: Islamic Texts Society.
12. Medžme'ul-luga el-'arebijje, M. L. E. (1380. H./1960) *El-Mu'džem el-vesīṭ*. Kairo: Dāru ihjāi et-turāt el-'arebī.
13. Neseṫī, 'A. (1406. H./1986) *Kešfu-l-esrār šerḥu-l-muṣannifi 'ale-l-Menār*. Mekka: Dāru-l-Bāz.
14. Qurṭubī, M. (bez godine izdanja) *El-Džāmi' li aḥkāmī-l-Qur'ān*, (bez mjesta izdanja): Dāru-l-kitāb el-'arebī.
15. Seraḥsī, M. (bez godine izdanja) *Uṣūlus-Seraḥsī*. Bejrut: Dāru-l-ma'rife.
16. Ṭaberī, M. (1329. H.) *Džāmi'u-l-bejān 'an tefsīri āji-l-Qur'an*, Egipat: Maṭba'atu Bulāq.
17. Teftāzānī, M. (bez godine izdanja) *Šerḥut-telvīḥ 'alet-tevdīḥ*. Bejrut: Dāru-l-kutub el-'ilmijje.

Professional article

IBĀRETUN-NAṢṢ IN THE HANAFI SCHOOL OF LAW

Šukrija Ramić, Ph.D., Associate Professor

Abstract

This paper presents the understanding and interpretation of the theme of *‘ibāretun-naṣṣ* in the Hanafi School of law, which is usually dealt in a branch of linguistics by methodologists of Islamic law. The importance of the branch of Methodology of Islamic law on linguistics and the benefits that a mujtahid has from the principles established by scholars in this part of Islamic law are discussed in the introduction.

At the beginning of the paper, the Hanafi access to methods of textual indication of the legislation in general is examined, then the meaning of *‘ibāretun-naṣṣ* in Hanafi school, its linguistic and technical definition, examples, the level and method of its indications and the status of the meaning that *‘ibāretun-naṣṣ* indicates are treated. The importance of knowing the Arabic language, the methodology of Islamic law and other sciences necessary for the process of ijtihad are emphasised in the conclusion.

Keywords: Qur’ān, sunna, sharia, methodology of islamic law, legal provisions, *‘ibāretun-naṣṣ*, legislative text

أ. د. شكري راميتش

كلية التربية الإسلامية - جامعة زينيتسا

(عبارة النص) في المدرسة الفقهية الحنفية

الخلاصة:

يقدم هذا البحث محاولة لفهم وتفسير موضوع (عبارة النص) في المدرسة الفقهية الحنفية، حيث يورده في العادة علماء أصول الفقه الإسلامي في باب فقه اللغة. ويتحدث في المقدمة عن أهمية هذا الباب وما يكتسبه المجتهد من فوائد من خلال المبادئ التي وضعها العلماء في ذلك الباب (في الفقه الإسلامي). وفي بداية البحث يتناول الباحث منهجية الفقه الحنفي التي تتصل بأساليب المؤشرات النصية إلى الأحكام عموماً، ويتحدث عن معنى (عبارة النص) في المذهب الحنفي، عن تعريفها اللغوي والاصطلاحي، ويورد لذلك أمثلة، وكذلك عن مستوى وطريقة المؤشرات والدلالات التي يشير إليها معنى (عبارة النص). وفي نهاية البحث يقدم الباحث النتائج، وركز فيها على معرفة اللغة العربية وأصول الفقه والعلوم الأخرى المهمة في الاجتهاد. الكلمات الأساسية: القرآن، السنة، الشريعة، أصول الفقه، الأحكام، عبارة النص، النص الشرعي.